

Jef Berghmans over zijn taak als magistraat: 'Vrederechter is het mooiste beroep'

ANTWERPEN februari 2007 – Met Jef Berghmans is het kanton Mol gezegend met een enthousiaste vrederechter. Na een tienjarige carrière in de advocatuur, werd Berghmans in 1998 voorgedragen als rechter voor de rechtbank van eerste aanleg in Turnhout. Maar amper vijf jaar later kandideerde hij al voor de positie van vrederechter in Mol. Van een verlies in prestige wil rechter Berghmans niet weten, hij koos heel bewust voor een trapje lager in de gerechtelijke piramide. “Ten eerste ben ik zelf van Mol, maar die reden was niet determinerend. Wat vooral speelde was dat vrederechter, en dat zegt iedereen die iets van de magistratuur kent, het mooiste beroep is dat er bestaat. Een vrederechter mag alleen zetelen, dat is mooi, maar dat brengt naast het voordeel van de autonomie ook nadelen met zich mee. Het mooiste is dat men als vrederechter heel dicht bij de mensen staat. De drempel van het vredegerecht is heel laag, we spreken hier over eerstelijnsbijstand in de praktijk. Mensen stappen hier niet alleen binnen als ze gevorderd zijn, maar ook als ze gewoon iets willen vragen over eender welke juridische kwestie die hen aanbelangt. Je kan die mensen als vrederechter niet altijd helpen, maar als je wél bevoegd bent, kan je ze ook écht van dichtbij helpen. Als vrederechter moet je daarom sociaalvoelend zijn. Het is belangrijk dat een vrederechter niet alleen vonnissen opstelt, maar ook dat hij optreedt als beschermheer van de sociaal zwakkeren.”

Binnen het burger- en handelsrecht, heeft een vrederechter heel uiteenlopende bevoegdheden. Zo is hij bevoegd voor alle geschillen tussen burgers en/of particulieren die oplopen tot maximum €1860. Daarnaast is hij, ongeacht de waarde van de vordering, bevoegd voor interpersoonlijke en interfamiliaire zaken zoals huurgeschillen, burenruzies en echtelijke problemen. “Door de verschillende bevoegdheden is de uitoefening van mijn taak als vrederechter heel afwisselend. Ik kom echt van alles tegen, van de meest ingewikkelde tot de meest eenvoudige zaken. Maar pas op, ook bij eenvoudige zaken is het voor een vrederechter niet altijd gemakkelijk want voor de betrokkenen is een zaak altijd hún zaak.” De zaken die rechter Berghmans het meeste tegenkomt zijn huurzaken, zowel gewone huren als handelshuren. Op de tweede plaats komen mensen die hun rekeningen niet kunnen betalen, van achterstallige gas- en elektriciteitsfacturen tot waanzinnig hoge

telefoonkosten. De zaken die het meest met een vredegerecht worden geassocieerd, zijn echter burenruzies. Ook daar heeft rechter Berghmans de nodige ervaring. “Burenruzies zijn inderdaad markante zaken. Je zou ervan verstedeld staan mocht je weten hoe mensen soms niet naast elkaar willen of kunnen leven. Toen ik pas van de rechtbank van eerste aanleg kwam, ben ik daar soms echt van geschrokken. Op het eerste zicht lijkt de aanleiding van zo’n conflict vaak futiel, bijvoorbeeld de boom van een buur die een paar centimeter te ver overhelt. Maar vaak is het conflict dat zich aandient slechts het topje van de ijsberg en zit het probleem zo diepgeworteld dat een minnelijke schikking onmogelijk wordt. Zo heb ik momenteel een zaak die al zeventien jaar aansleept. Het gaat om een bouwperceel dat is ingesloten door weilanden, maar de weilanden liggen hoger dan het bouwperceel en dat levert problemen op bij hevig regenweer. De wet zegt dat lagergelegen gronden het water van hogergelegen gronden moeten opvangen, maar nu heeft de eigenaar van het bouwperceel zijn tuin kunstmatig opgehoogd waardoor de weilanden onder water blijven staan. Dit probleem kan gemakkelijk worden opgelost door het bouwen van een gracht, maar nu is de kwestie waar die gracht moet komen en vooral wie die gracht moet betalen.”

Rechter Berghmans vertelt met veel bevoegdheid over de zaken die dagelijks voorliggen, maar op de vraag welke zaken het moeilijkste zijn om te behandelen, kan hij pas na enige bedenktijd antwoorden. “Op juridisch vlak zijn pachtzaken en erfdiensbaarheden het moeilijkste, maar daarnaast zijn de meest delicate zaken familiale zaken omdat men daar als vrederechter soms ingrijpende beslissingen moet nemen in het persoonlijke leven van de betrokkenen. Als iemand je vertelt dat hij zelfmoord zal plegen omdat hij zonder zijn vrouw en zijn kinderen niet kan leven, is dat heel schrijnend. Zeker als je dan een tijdje later, als de echtscheiding is voltrokken, verneemt dat die man daadwerkelijk een einde heeft gemaakt aan zijn leven. Ook erg delicaat zijn gedwongen opnamen, een vrij nieuwe bevoegdheid voor de vrederechter. Bij mensen die geestesziek zijn, kunnen wij sinds 1990 beslissen tot een gedwongen opname in een psychiatrische instelling. Dat zijn dan echt acute gevallen die dringende maatregelen vereisen, maar een opname gebeurt wel steeds op vraag van de familie en met het oog op een verbetering van hun

Je kan de mensen écht van dichtbij helpen

toestand. Wat ik tegenwoordig ook meer en meer tegenkom, en wat mij onrechtstreeks als vader erg aangrijpt, zijn ouders die niet meer voor hun kinderen kunnen instaan en die geen andere uitweg meer zien dan het gerecht. Er is blijkbaar een verloren generatie, jongeren van rond de 20 die niet werken of studeren en die vaak verslaafd zijn aan drugs. De ouders hebben de controle volledig verloren, hun zoon of dochter komt en gaat wanneer hij wil en reageert vaak erg agressief op bemiddelingpogingen. Die ouders komen dan naar mij met de vraag om hun van hun ouderlijke plichten te ontslaan en om hun kind de toegang tot het ouderlijke huis te ontzeggen. Dat zijn erg pijnlijke toestanden.”

Is het in zo'n zaken dan niet moeilijk om als rechter je onpartijdigheid te bewaren? Rechter Berghmans antwoordt ontkennend. “Na het horen van de argumenten en het pleiten van de advocaten, neem ik de zaak in beraad en kom ik tot een beslissing. Als vrederechter mag ik alleen beslissen en daarvoor trek ik mij in alle rust terug tussen de vier muren van mijn bureau. En natuurlijk is het op die momenten niet altijd even gemakkelijk om een vonnis op te stellen, zeker in familiale kwesties. Maar je houding als vrederechter heeft daarbij uiteindelijk weinig te maken met onpartijdigheid, onpartijdigheid is een kwestie van *ingesteldheid*. Bij echtscheiding of bij gedwongen opname probeer ik steeds te oordelen in alle eer en geweten en daarbij rekening te houden met wat het beste is voor de betrokkenen: de partners, de ouders en de kinderen. Maar dat is dus is niet altijd even eenvoudig, ook omdat je als vrederechter heel dicht bij die mensen staat. Niet alleen figuurlijk, maar ook letterlijk: de afstand in de zittingszaal of in de raadkamer is niet zo groot. Je moet de mensen dus altijd recht in de ogen kunnen kijken. Daarbij is het belangrijk dat je de beslissing steeds motiveert, dat je uitlegt waarom je het vonnis zo hebt uitgesproken.”

De veelgehoorde kritiek op de gerechtelijke instanties als zouden ze onmenselijk zijn, wil rechter Berghmans dan ook nuanceren. “De procedureregels zijn voor alle rechtbanken dezelfde, maar het is wel zo dat die procedures op het vredegerrecht op een veel lossere manier worden ingevuld. Het grote voordeel is dat onze procedure gericht is op verzoening, dit wil concreet zeggen dat een zaak bij voorkeur wordt opgelost buiten de procedure met dagvaarding of verzoekschrift. Dit maakt de rechtspraak meteen heel wat menselijker.

Stel, iemand komt naar de griffie van het vredegerrecht en maakt melding van problemen met zijn buur, dan stellen wij altijd eerst een minnelijke schikking voor. Ik houd spreekuur op woensdagvoormiddag, dan nodig ik de twee partijen uit en dan houden we een *babbel*. Het is dan de bedoeling dat de partijen zelf tot een akkoord komen, ik zit hier enkel als waarnemer en een beetje als bemiddelaar. Komen de twee partijen zo tot een akkoord, geldt dit evenzeer als een vonnis. Komen ze zo niet tot een akkoord, dan kan een van de partijen nog altijd overgaan tot een procedure en dan moet ik autonoom een vonnis uitspreken. Het grote voordeel van een verzoeningsgesprek is dat de mensen zo beter weten waar ze staan, en natuurlijk ook dat ze zo een lange en dure procedure kunnen vermijden. Niemand is natuurlijk verplicht om naar de rechtbank te komen, maar ik zeg toch altijd tegen de mensen: ‘kom alstublieft’. Want als ze niet komen, kunnen ze ook niets vragen en dan kunnen wij ook niets regelen. Bij achterstallige betalingen bijvoorbeeld gebeurt het vaak dat mensen niet willen komen omdat ze een financiële tegenslag hebben gehad en omdat ze zich schamen tegenover de eiser, maar meestal kunnen we dan toch tot een overeenkomst komen zodat de verweerder een aantal maanden uitstel krijgt.” In het verlengde hiervan, wil rechter Berghmans nog even benadrukken dat een groot deel van zijn tijd wordt ingenomen door andere zaken dan het opstellen en het uitspreken van vonnissen. “Zo is een vrederechter bijvoorbeeld ook bevoegd voor voorlopige bewindvoering. Iemand die zijn goederen niet meer kan beheren, bijvoorbeeld omwille van gezondheidsredenen, kan een bewindvoerder aanduiden. Die bewindvoerder komt dan onder controle van de vrederechter. Dit wil zeggen dat die bewindvoerder bepaalde handelingen niet kan ondernemen zonder toestemming van de vrederechter. Op dit moment heb ik zo zeventienhonderd mensen onder mijn hoede en in het opvolgen van hun dossiers kruipt heel wat tijd. Zij komen bijna dagelijks langs met vragen, bijvoorbeeld wanneer ze iets willen aankopen of verkopen. En dat is het mooie aan mijn beroep als vrederechter, dat je mensen heel direct kan vooruit helpen.” En zo brengt rechter Berghmans ons terug bij het uitgangspunt van dit gesprek: vrederechter is het mooiste beroep, want een vrederechter staat het dichtste bij de mens.

JEF VANDERMOSTEN